

Motion till riksdagen 2023/24:2817

av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

med anledning av skr. 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens klimathandlingsplan saknar konkreta insatser som kan ge de utsläppsminskningar som krävs för att nå klimatmålen till 2030, 2040 och 2045 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens klimatpolitik ökar utsläppen och inte lever upp till de förpliktelser som riksdagen har beslutat om genom det klimatpolitiska ramverket, klimatlagen och uppsatta klimatmål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med detaljerade prognoser över utsläppsminskningar från föreslagna åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatpolitiken med rätt reglering, investeringar och vilja och på ett sätt som är fördelningspolitiskt rättvist för vanligt folk kan skapa gröna jobb över hela Sverige så att ingen lämnas efter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnadstakten i den fossilfria elproduktionen behöver öka i närtid och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fastställa ett nytt energipolitiskt mål om ytterligare minst 60 TWh fossilfri kraft till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i storskalig fossilfri kraftproduktion som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett stöd till energieffektivisering av flerbostadshus och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att ta fram förslag om ett kvotpliktssystem för energieffektivisering och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs snabbare, effektivare och enklare tillståndsprocesser med fortsatt höga miljökrav och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att genomföra förslagen i proposition 2021/22:210 om ett tidigare kommunalt ställningstagande till vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att fortsätta att satsa på och utveckla Klimatklivet med en tydligare inriktning att underlätta klimatomställning för vanligt folk och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den gröna nyindustrialisering vi nu ser i alla delar av vårt land, inte minst i de norra delarna, kräver kraftigt utbyggd järnväg och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsätta främja överflyttning från flyg och vägtransporter till järnväg och sjöfart och stärka intermodaliteten i transportsystemet för att nå klimatmålen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att satsa på ny kapacitet genom anläggandet av nya stambanor och förstärka resurser till väg- och järnvägsunderhåll och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnaden av laddinfrastruktur måste ske i sådan takt att den inte blir ett hinder för elektrifieringen av transportsektorn och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att införa ”Sverigebränslet” för sänkta drivmedelspriser, mindre utsläpp, fler jobb och ökad beredskap och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en tydlig satsning på grönt flyg som bidrar till att reducera utsläppen från transportsektorn och stärka vår konkurrenskraft på den internationella arenan och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att satsa på utvecklingen och framtagandet av nya hållbara flygbränslen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bildelning behöver främjas och att ett första steg i detta är att ändra parkeringslagstiftningen så att kommuner får tilldela gatumark till bildelningstjänster och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner och regioner bör kunna söka stöd hos Trafikverket även fortsättningsvis för att främja hållbara stadsmiljöer, s.k. stadsmiljöavtal, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att satsa på och utveckla Industriklivet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en väl fungerande kollektivtrafik är en grundförutsättning för att klara både arbetspendling och resor

- på fritiden och helt nödvändig för att nå klimatmålen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att regeringen skjuter till de resurser som CSN behöver för att korta väntetiderna och klara handläggningen av ansökningar till omställningsstudiestödet inom rimlig tid och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att tillsätta en samordnare av omställningsstudiestödet med uppdrag att hålla ihop arbetet över departementsgränserna och säkerställa en god samverkan och dialog med arbetsmarknadens parter och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsningen på regionalt yrkesvux behöver fortsätta med fokus på både ökad kvalitet och att skapa fler utbildningsmöjligheter för vuxna och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsbidraget för yrkesutbildningar på komvux bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att satsa på branschskolor för kompetensförsörjning av samhällsnödvändiga yrken och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkeshögskolan behöver byggas ut ytterligare för att möta de fortsatt stora kompetensbehoven runt om i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att ha både spets och bredd i högre utbildning och forskning och fortsätta stärka och utveckla lärosäten i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska jordbruket spelar en avgörande roll för både matproduktion, beredskap, landskapsvård och den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett hållbart skogsbruk skapar arbetstillfällen, främjar klimatomställning och regional utveckling och är en drivkraft bakom vår expanderande bioekonomi och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att höja förädlingsgraden i skogsråvaran, investera i infrastruktur och bygga fler hus i svenskt trä och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en cirkulär ekonomi för att nå klimatmålen, bevara den biologiska mångfalden och skapa fler nya jobb och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avfall i den gröna omställningen ska ses som en resurs som bör återvinnas eller utnyttjas på ett resurseffektivt sätt så långt som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ligga i framkant när det gäller att återvinna och återanvända textilier och att den cirkulära hanteringen av textilavfall bör öka och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna själva ska få bestämma hur insamlingssystem för textilier ska utformas och att de också bör få i uppdrag att informera allmänheten om hur man kan återanvända textilier på bästa sätt och tillkännager detta för regeringen.

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utökat producentansvar och andra cirkulära styrmedel som bidrar till ökad insamling och återanvändning och återvinning av oanvända mobiltelefoner och småelektronik och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dagens producentansvar för verksamhetsavfall måste tydliggöras och utvecklas och styras mer mot återvinning och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs en ökad återanvändning och återvinning i byggbranschen och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en kvotplikt och stimulans på återvunnet material i vissa produkter inom byggsektorn vid upphandling av nyproduktion av bostäder för att minska människors påverkan på miljön och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att energiåtervinning bör betraktas som en sista utväg, endast att överväga när materialåtervinning inte är genomförbar, och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om plastens roll i byggsektorn och understryker vikten av att återvinna plast med tanke på dess påverkan på miljön och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Boverkets byggregler så att återanvänt material ska kunna användas vid hållbart byggande av bostäder och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att offentlig upphandling bidrar till klimatomställningen genom att behoven i ökad utsträckning tillgodoses med giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar i enlighet med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Klimatet är vår tids mest pressande utmaning och under ledning av en tidigare socialdemokratiskt ledd regering har Sverige tagit avgörande steg mot en mer hållbar framtid. Vårt engagemang för klimatomställningen har varit omfattande och mångfacetterat, med syftet att skapa nya jobbmöjligheter över hela landet och minska vår miljöpåverkan. Sverige har tidigare legat i framkant när det kommer till klimatomställning, med höga utsläppsmål och en ambitiös internationell klimatagenda. Från att ha varit ett land som andra länder ser upp till, sliter nu regeringen och Sverigedemokraterna av Sverige ledartröjan i klimatomställningen. För första gången på 20 år ökar utsläppen i Sverige samtidigt som USA och EU ökar tempot för att minska sina utsläpp. Ulf Kristersson och Jimmie Åkesson driver en orkeslös klimatpolitik där de nya jobben riskerar att hamna i andra länder. Vi behöver öka tempot, säkra vårt energiberoende och leda klimatomställningen så att jobben hamnar här och inte någon annanstans. Sverige har tidigare varit i framkant men mitt i den klimatomställning som sker, där företag investerar miljarder och åter miljarder i grön teknik och skapar jobb över hela landet, så tappar regeringen bollen. Tusentals jobb riskerar nu hamna utomlands och vi riskerar att

hamna efter. I Sverige har vi tidigare konkurrerat genom att ligga längst fram i teknik-utvecklingen. Det har varit en grundbult i den svenska samhällsmodellen.

I regeringsförklaringen 2014 aviserade dåvarande statsminister Stefan Löfven att ett klimatpolitiskt ramverk skulle införas. Den dåvarande regeringen gav sedan den parlamentariska Miljömålsberedningen i uppdrag att föreslå ett klimatpolitiskt ramverk och en klimatstrategi för Sverige. Förslaget låg till grund för propositionen om ett klimatpolitiskt ramverk som regeringen lade fram och som sedan antogs av riksdagen i juni 2017. Ramverket innehöll nya klimatmål, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd. Det klimatpolitiska ramverket är den viktigaste klimatreformen i svensk historia och ger långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle att genomföra den omställning som krävs för att kunna lösa klimatutmaningen.

Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen införde 2018 Industriklivet, ett investeringsstöd för industrin. Industriklivet har sedan det infördes ökat från 300 miljoner per år till över 900 miljoner per år, samt breddats till att omfatta åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser, samt till att omfatta strategiskt viktiga insatser inom industrin som bidrar till klimatomställningen. Styrmedlet hjälper samtidigt till att nå Sveriges klimatmål. Flera världsledande företag har beviljats stöd inom Industriklivet. Mellan 2018 och 2021 betalades 593 miljoner kronor ut till projekt som syftar till att ställa om industrin. Under 2018–2021 beviljades totalt 98 projekt stöd på nästan 1,6 miljarder kronor.

År 2015 lanserade den socialdemokratiskt ledda regeringen Klimatklivet – ett särskilt investeringsstöd till företag, organisationer och kommuner som vill genomföra olika typer av klimatinvesteringar för att minska utsläppen. Satsningen har varit framgångsrik. Över 10 miljarder kronor har investerats sedan starten i drygt 4 500 lokala klimatåtgärder, vilket beräknas minska Sveriges koldioxidutsläpp med 2,4 miljoner ton per år framöver. Genom klimatklivet har Naturvårdsverket beviljat bidrag för att sätta upp laddpunkter för elfordon över hela landet. Totalt har över 37 100 nya laddpunkter fått stöd sedan Klimatklivet startades. Laddinfrastruktur som Klimatklivet stöttat beräknas minska utsläppen med 110 000 ton koldioxid årligen.

Nytt paradigmskifte i svensk klimatpolitik

Klimatkrisen är här och nu. Trots Sveriges nyligen upplevda rekordkalla period har den globala uppvärmningen nått alarmerande nivåer. Enligt EU:s klimattjänst Copernicus var 2023 det varmaste året sedan 1850 med en medeltemperatur på 14,98 grader. Detta år markerade också det första då temperaturen varje dag legat över 1 grad högre än förindustriell nivå, med dagar som översteg 2 grader. Dessa siffror är inte bara statistik utan representerar en dramatisk förändring av vår planets klimat. Havsisen i Antarktis nådde rekordlåga nivåer och havsytetemperaturen var högre än någonsin tidigare. Koncentrationerna av växthusgaserna koldioxid och metan nådde rekordnivåer under 2023, och vi såg en ökning av extrema väderhändelser såsom värmeböljor och skogsbränder. Men regeringens och Sverigedemokraternas klimatpolitik visar på ett nytt oroande paradigmskifte. Trots retoriken om att värna om klimatmål, klimatomställning och miljöhänsyn visar klimatbudgeten för 2024 en ökning av koldioxidutsläppen med 5,9–9,8 miljoner ton till 2030. Detta är ett direkt resultat av regeringens beslut att sänka nivåerna i reduktionsplikten. Det, i kombination med sänkta skatter på bensin och diesel, visar på en klar inkonsekvens i regeringens klimatpolitik och som inte lever upp

till de förpliktelser som hela riksdagen har ställt sig bakom genom det klimatpolitiska ramverket, klimatlagen och uppsatta klimatmål. Regeringens prioriteringar i sin klimat- och miljöpolitik är djupt problematiska. Det visar på en bristande vilja att ta itu med klimatutmaningen på ett seriöst och hållbart sätt.

Regeringens klimathandlingsplan otillräcklig för att nå klimatmålen

I klimathandlingsplanen betonar regeringen att det klimatpolitiska arbetet utgår i enlighet med det klimatpolitiska ramverket och tillhörande klimatlag. Trots detta så innehåller inte klimathandlingsplanen tillräckligt med effektiva åtgärder för att nå klimatmålen. Dessutom saknar klimathandlingsplanen konkreta och prognostiserade beräkningar på utsläppsminskningar av de föreslagna åtgärderna. Med anledning av detta så bör regeringen återkomma till riksdagen med en utförlig detaljerad beskrivning av effekterna på utsläppsminskningar från de föreslagna åtgärderna beskrivna i klimathandlingsplanen. Sveriges klimatlag, som antogs av sju av åtta partier i riksdagen, är tydlig. Regeringen är förpliktad att bedriva en klimatpolitik som minskar utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser, men som också bevarar och skapar funktioner i miljön som motverkar klimatförändring och dess skadliga effekter. Men från regeringens egen budget för 2024 framgår det tydligt att utsläppen i stället beräknas öka med 5,9–9,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 2030. Det motsvarar uppemot hela bygg- och fastighetssektorns årliga utsläpp eller ungefär 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser 2022.

Tidöpartierna hade kunnat agera annorlunda; de hade kunnat välja en väg mot minskade utsläpp, i linje med den klimatlag som riksdagen beslutat om. Regeringen hade kunnat välja att respektera de beslut riksdagen fattat och de löften de själva utfärdat. I stället fogas nu ytterligare ett löftesbrott till listan som den här regeringen lämnar efter sig. De åtgärder som redovisas i klimathandlingsplanen är helt enkelt otillräckliga för att nå klimatmålen och väga upp och motverka de utsläpp som kommer av att regeringen har minskat nivåerna i reduktionsplikten. Att kraftigt försvaga befintliga styrmedel utan att ha konkreta planer på plats för hur de ska ersättas från 2027 betyder att regeringen och Sverigedemokraterna skjuter problemen på framtiden. På grund av regeringens och Sverigedemokraternas utsläppspolitik kan Sverige, enligt vissa beräkningar, tvingas att betala utsläppsrätter och böter på runt 15 till 50 miljarder kronor. Det är pengar som i stället hade kunnat användas till smarta klimatåtgärder som gynnar vanligt folk här i Sverige. Som exempelvis leasing av elbilar till hushåll med lägre inkomster, satsning på svenska stadstillväxtavtal, utbyggnad av laddstolpar till hushåll, en större skrotningspremie och energieffektivisering av bostäder. I stället tvingas nu svenska folket att få betala för en dyr ineffektiv klimatpolitik i form av sämre tillväxt, sämre beredskap, mindre självförsörjning av bränsle och förlorade jobb till utlandet.

Vägledande principer för klimatpolitiken

För att nå klimatmålen måste Sveriges utsläpp av växthusgaser minska snabbt. I en uppgörelse med övriga partier om det klimatpolitiska ramverket har vi socialdemokrater kommit överens om bl.a. etapp-, sektor- och transportmål till 2030 och 2045. Detta står vi fast vid, till skillnad från den högerkonservativa regeringen och Sverigedemokraterna

vars klimatbudget för 2024 i stället ökar utsläppen. Vi är kritiska till att regeringen i offentliga uttalanden försökt att förminska betydelsen av den nya inriktningen på Sveriges klimatpolitik samt att man nyligen tillsatt en utredning i ett försök att slopa 2030-målet. En bred långsiktig politisk överenskommelse är avgörande för att svenska företag och konsumenterna ska göra de nödvändiga investeringar som krävs för en omställning till ett fossilfritt Välfärdssverige.

I regeringens klimathandlingsplan betonas att legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för omställningen, och för att uppnå engagemang och acceptans för klimatpolitiken behöver större hänsyn tas till hur medborgare och företag i olika delar av landet påverkas av klimatomställningen. Det är välkommet att regeringen och Sverigedemokraterna inser att klimatomställningen måste basera sig på social acceptans men vi, till skillnad från regeringen och Sverigedemokraterna, anser även att omställningen måste ske rättvist, med alla med på tåget. Klassperspektivet får inte glömmas. Med rätt reglering, investering och vilja kan klimatpolitiken skapa gröna jobb över hela Sverige så att ingen lämnas efter och som är fördelningspolitiskt rättvis för vanligt folk. I det avseendet saknar klimathandlingsplanen effektiva och konkreta åtgärder för att sänka klimatutsläppen, nå Sveriges åtaganden när det kommer till klimatmålen och göra det enklare för vanligt folk att ställa om.

Förutsättningar för klimatomställningen – elektrifieringen av hela samhället

För Socialdemokraterna är en framtida säker och stabil elförsörjning central. Liksom näringslivet och energibranschen menar vi att långsiktiga och stabila villkor kommer att vara viktiga för att tillräckliga investeringar ska komma på plats. Vi vill därför föra samtal med andra partier med målet att skapa överenskommelser om den svenska energipolitiken på lång sikt. Varken Sveriges elkonsumenter, industrin eller klimatet har råd med något annat. Sådana samtal bör ha en bred utgångspunkt, inte låst till vissa energislag eller specifika lösningar. Sverige behöver kunna använda alla fossilfria tillgångar som står till buds. Regeringen betonar i klimathandlingsplanen att Sverige för att klara klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen behöver ett robust och leveranssäkert elsystem. Vi delar den åsikten men vi anser att utbyggnadstakten av den fossilfria elproduktionen behövs redan i närtid. Dels för att en stor utmaning inte kan lösas i slutet på perioden men framför allt för att risken är stor att Sverige inom endast några år bli nettoberoende av elimport för vår elförsörjning och då sannolikt också förlorar viktiga investeringar och arbetstillfällen. Kan inte industrins behov mötas på kort sikt riskerar Sverige helt att tappa dessa industrier och gå miste om nya etableringar, vilket skulle göra behoven av el i den längre tidshorisonten lägre men till stor kostnad i form av förlorade jobb och förlorat välstånd. Därför har Socialdemokraterna föreslagit ett energipolitiskt mål om ytterligare minst 60 TWh fossilfri kraft till 2030. I det kortare perspektivet är det främst vindkraft som har betydande potential – det gäller såväl på land som till havs – men även solen liksom effekthöjningar i befintliga anläggningar som vattenkraft och kärnkraft behöver komma på plats. Vår uppfattning är vidare att Sverige även fortsättningsvis ska ha förmågan att vara en nettoexportör av el, en förmåga som riskerar att förloras under 2020-talet med regeringens nuvarande politiska inriktning.

Regeringen vill ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft. Man anser att dessa kreditgarantier bör utformas med mer generösa villkor än nuvarande system för kreditgarantier för gröna investeringar. Socialdemokraterna anser att även andra fossilfria kraftslag än kärnkraft bör få tillgång till eventuella nya mer förmånliga krediter. Vi vill även underlätta för fastighetsbolag att bli en aktiv part i arbetet med att effektivisera energianvändningen och öka försörjningstryggheten. Det stöd till energi-effektivisering av flerbostadshus som vi föreslår kompletteras med insatser för att fastighetsföretag och bostadsrättsföreningar ska kunna förbättra sin styrning av fastighetsbeståndets energianvändning, på ett sätt som gör att de får förutsättningar att delta på stödtjänstmarknaden. Statens energimyndighet eller en annan myndighet som regeringen anser bättre lämpad bör hantera stödet. Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att ta fram tekniska specifikationer som grund för stödsystemet.

Den socialdemokratiska regeringen gav 2021 en utredare i uppdrag att föreslå ett kvotpliktssystem för energieffektivisering (s.k. vita certifikat). Syftet var att åstadkomma ett marknadsbaserat och kostnadseffektivt styrmedel som kan öka energieffektiviseringstakten i Sverige, bidra till att de energi- och klimatpolitiska målen nås samt underlätta en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering av samhället. Den nya högerregeringen beslutade dock den 22 december 2022 att avsluta utredningens arbete. Utredaren presenterade då en rapport med utredningens arbete så långt det fortskridit. Vi menar att arbetet med att ta fram ett förslag med denna inriktning bör återupptas.

Tillståndprocesser

Över de senaste mandatperioderna har ett antal statliga utredningar haft i uppdrag att se närmare på reformering av ramverken för miljöprövningar. Förslag från utredningarna har remitterats och vi menar att flera förslag är möjliga att realisera omgående i syfte att korta ned handläggningstider och öka förutsägbarheten. Reformarbetet bör ske med strävan att nå en bred politisk samsyn för att medverka till att reformeringen blir hållbar över tid och på så sätt skapar förutsägbarhet för investerare. Detta gäller brett, dvs. för både industri, infrastruktur och inte minst el. Något vi bedömer som centralt för att effektivisera tillståndprocesserna är Miljöprövningsutredningens förslag om att ändringstillstånd bör vara huvudregel och att fler verksamheter ska kunna ändra sina tillstånd på ett lättare sätt.

Vindkraftens potential för snabbare elektrifiering ska tas till vara

Sverige behöver fullfölja utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften. Den kan ge kraftigt ökad energiproduktion, särskilt i södra delarna av landet. Havsbaserad vindkraft bidrar till ett elsystem med hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. De insatser som Svenska kraftnät tidigare planerat för anslutning av havsbaserad vindkraft bör därför fortsätta och inte upphöra enligt regeringens nya instruktioner till affärsverket. Försvarsmaktens roll behöver tydliggöras och ett fungerande samspel med berörda myndigheter och aktörer säkerställas. Regeringen behöver godkänna de havsbaserade vindkraftparker som i dag ligger på regeringens bord och ompröva det senaste avslaget av Stora Middelgrund.

Även den landbaserade vindkraften har stor potential att snabbt leverera el till låg kostnad. Den potentialen behöver tas till vara. För att öka andelen beviljade tillstånd behöver kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft och eventuella invändningar mot etableringar komma tidigare i tillståndsprocessen. Möjligheten att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad kan också behöva tydliggöras. De förslag som lagts fram i utredningen Värde av vinden (SOU 2023:18) bör därför genomföras tillsammans med den reformering av det kommunala vetot som föreslogs i prop. 2021/22:2010 om ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft. Det finns behov av ytterligare insatser för att nå det riksdagsbundna målet om 50 procent effektivare energianvändning 2030. Vi vill att Energimyndigheten ska fortsätta arbetet med energieffektivisering och stötta energieffektivisering av både småhus och flerbostadshus liksom inom industrin.

Transporter

Inrikestransporter, ansvariga för en tredjedel av de svenska utsläppen, har genomgått en markant förändring under den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen. Vi har satt fokus på transporteffektivitet, elektrifiering och övergång till hållbara förnybara drivmedel. Genom att snabba på utbyggnaden av laddinfrastruktur genom Klimatklivet så har vi sett till att elektrifieringen av transportsektorn accelererats. Den tidigare bonus malus-reformen har spelat en nyckelroll i denna omställning, vilket lett till att elbilar nu utgör en betydande andel av nybilsinköpen i Sverige. För att nå klimatmålen till 2030 krävs kraftfulla åtgärder som ställer om vägtransporterna, flyget och sjöfarten till fossilfrihet. Omställningen vilar på tre ben: transporteffektivitet, elektrifiering och övergång till hållbara förnybara drivmedel. Målmedvetet arbete krävs i riktning mot en fossilfri fordonsflotta. För att transportsektorn ska ställa om till nollutsläpp av växthusgaser till 2045 och bidra till att Sverige ska nå klimatmålen, behövs en snabb, smart och samhälls-ekonomiskt effektiv omställning som kan ske via t.ex. elektrifiering och användande av hållbart bränsle. Detta är inte minst viktigt då vi har en stor fordonsindustri som är beroende av att Sverige hänger med och ligger långt framme i denna utveckling. Svenska fordonstillverkare har nu annonserat att man inom en relativt nära framtid kommer att helt sluta med tillverkning av fossildrivna fordon. Det understryker behovet av omfattande satsningar. Vi behöver bygga ut både laddinfrastruktur och ny elproduktion för att klara utmaningarna, framför allt i en takt så att den inte blir till ett hinder för elektrifieringen av transportsektorn.

Satsningar på järnvägen och underhåll av vägar

Den gröna nyindustrialisering vi nu ser i alla delar av vårt land, inte minst i de norra delarna, kräver kraftigt utbyggd järnväg. Att Norrbottenbanan färdigställs är mycket viktigt. Inte minst för godstrafiken är satsning på nya stambanor viktig.

Sverige har sedan decennier underinvesterat i vägar och järnvägar, samt underinvesterat i underhåll av dessa. Det märks nu akut genom exempelvis urspårningar, förseningar och försämrad framkomlighet. Detta är därtill ett långsiktigt hot mot den gröna industriella utvecklingen, tillväxten och uppfyllandet av våra klimatmål och Sveriges ställning i den globala konkurrensen. Det är därutöver ett hot mot alla ambitioner att hela Sverige ska leva och utvecklas, att hålla ihop Sverige och trafik-

säkerheten i våra trafiksystem. Vikten av satsningar på järnvägsunderhåll förstärks av vetenskapen om att ”förebyggande underhåll” är så mycket billigare än det ”avhjälpande underhåll” som krävs när en olycka väl har inträffat. Sverige behöver både orka satsa på ny kapacitet genom anläggandet av nya stambanor och förstärka resurserna till väg- och järnvägsunderhåll. Vi socialdemokrater vill fortsatt främja överflyttning från flyg och vägtransporter till järnväg och sjöfart och stärka intermodaliteten i transportsystemet för att nå klimatmålen. Exempel på en viktig insats som gjorts på godstrafikområdet av den förra regeringen är utökningen av satsningen på miljökompensation för fler intermodala järnvägstransporter.

Takten i klimatomställningen måste öka. Likaså måste Sverige byggas ihop för att dels via ett väl fungerande och starkt transportsystem knyta alla delar av vårt avlånga land närmare varandra, dels förstora arbetsmarknadsregionerna så som tanken var med utbyggnaden av nya stambanor. Inte minst för godstrafiken är satsning på nya stambanor viktig. Den gröna nyindustrialisering vi nu ser i alla delar av vårt land, inte minst i de norra delarna, kräver kraftigt utbyggd järnväg. Med ökade satsningar på järnvägsunderhåll och nya stambanor kan gods komma fram snabbare och mer klimatsmart, arbetsmarknadsregioner kan förstöras och därmed tillväxtdrivas och arbetstillfällen skapas. De historiska satsningarna på ökad kapacitet i Sverige behöver fullföljas om transportköparna ska välja järnväg före väg.

Sverigebränslet

De senaste åren har kostnaden för att tanka stigit kraftigt. Kostnadskrisen vad gäller bränslet har blixtbelyst att vi inte längre kan vara beroende av olja från skurkstater. Det är inte rimligt att de ska hålla ett järngrepp om vanligt folks plånböcker. För att bryta det här måste vi måste öka vår egen försörjningsgrad och stärka vår beredskap. Det är en försäkring mot framtida prischocker. Sverige behöver en ny väg framåt. Vi måste både göra det billigare att kunna använda bilen för vanligt folk i glesbygd, samtidigt som vi stadigt pressar ned utsläppen och skapar nya jobb och stärker Sveriges beredskap. Därför har vi tidigare presenterat en helt ny modell för inblandning av biodrivmedel i Sverige, Sverigebränslet, som innebär en stabil basinblandning av biodrivmedel som ligger fastlagd över tid och som förutsägbart och stabilt ökar. Tillsammans med andra kompletterande åtgärder ger det Sverige möjlighet att nå 2030-målet och det ger även industrin och drivmedelsbranschen den stabilitet och de planeringsförutsättningar som krävs för att de ska våga investera i Sverige. Sammantaget kan vi också spara miljard-er skattekrönor som annars skulle gå till kostsamma utsläppsrätter eller böter till EU.

Det har blivit uppenbart, under både pandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina, att de befintliga system vi har haft inte har varit tillräckligt flexibla. Vi tror därför att det är rätt väg framåt att ha en del av Sverigebränslet som en s.k. ”tilläggsinblandning” som kan variera mer över tid och utifrån prisbilden. När priset på världsmarknaderna sticker upp så kan man tillfälligt minska inblandningen. Eller när produktionen i Sverige kommer igång i större skala och priset på biodrivmedel blir billigare – då kan tilläggsinblandningen öka tillfälligt.

Vi tror också att det behövs en rad andra åtgärder för att skapa en mer stabil situation när det kommer till bränslepriserna. I dagens regelverk om reduktionsplikten finns en sanktionsavgift för de aktörer som inte uppnår den föreskrivna inblandningen. Denna avgift har kommit att få en prissättande funktion på marknaden snarare än en

alternativkostnad för att leva upp till reduktionsplikten. Vi vill se en sänkt reduktionspliktsavgift som skulle ge en viss priseffekt. Vi föreslår även att Sverige går över till den europeiska dieselstandarden (MK3) som kan hantera större inblandning av bio-bränsle och ger drivmedelsbolagen större utbud av leverantörer. Sverige är det enda land i Europa som använder MK1. En övergång till europadiesel möjliggör att drivmedel som säljs i Sverige i större utsträckning kan inhandlas på en europeisk marknad och vice versa, vilket kan ha en prisdämpande effekt. Vi anser även att Sverige måste verka för att möjliggöra en differentiering av skatten på hållbara biodrivmedel och fossila drivmedel på EU-nivå då det är en principiellt viktig fråga att klimatsmarta bränslen inte beskattas på samma sätt som fossila bränslen.

Med vårt förslag om Sverigebränslet, tillsammans med de förslag som Bioekonomiutredningen lade fram i våras om intäktsgarantier för produktion av förnybara drivmedel, så kommer vi att kunna stimulera den inhemska produktionen av biodrivmedel. Därmed minskar vi Sveriges sårbarhet av att vara beroende av skurkstater för den egna bränsleförsörjningen. Vår föreslagna modell för biodrivmedelsinblandning i Sverige – Sverigebränslet – är viktig för att minska utsläppen och tar ansvar för vanligt folks vardagsekonomi samtidigt som vi bygger upp Sveriges beredskap och självförsörjningsförmåga och för fler gröna jobb.

Fossilfritt flyg

Sverige, med sina långa avstånd och sin placering i Europas utkant, är starkt beroende av väl fungerande flygtrafik. En effektiv och hållbar flygpolitik är därför av yttersta vikt för såväl individer och näringsliv som nationell samhörighet. Att stärka Sveriges position som ett föregångsland för utveckling och användande av fossilfritt flyg är en nödvändighet för att möta de klimatutmaningar vi står inför. Genom en tydlig satsning på grönt flyg kan vi både bidra till att reducera utsläppen från transportsektorn och stärka vår konkurrenskraft på den internationella arenan. Svenskt biobränsle och framtagandet av nya hållbara flygbränslen bör utvecklas där kunskaper finns, vilket även kan leda till nya arbetstillfällen.

I dag kommer ungefär 40 procent av flygets globala utsläpp från korta sträckor, dvs. flygresor under tre timmar. Den andel av resorna som är på upp till en timme skulle kunna göras med elektriska flygplan. Det pågår flera projekt runt om i världen för att utveckla elflyg med fokus på regionalflyg över korta distanser. Elektriskt flyg kräver elektrifierade flygplatser. Det innebär inte bara ett eventuellt behov av att tillverka egen fossilfri el, utan även effektiva batterier för att kunna lagra den. Och utvecklingen behöver komma igång snabbt – inom det närmaste decenniet kan de första planen vara i luften, och då måste flygplatserna vara redo. Produktionen kommer med största sannolikhet att behöva kombineras med energilagring för att klara svängningar i effektbehovet via batterilagring eller vätgaslager.

Bildelning

På alla områden behöver den cirkulära ekonomin främjas. Bildelning är en sak som gör att behovet av att äga sin egen bil minskar. Det finns beräkningar som visar att en delad bil ersätter så mycket som 15 bilar. En enda bil genererar 7–11 ton koldioxidutsläpp redan under produktionen. Bildelning minskar utsläppen och frigör plats i det offentliga

utrymmet. Bildelningen behöver främjas; ett första steg är att ändra parkeringslagstiftningen så att kommuner får tilldela gatumark till bildelningstjänster. Man behöver också se över t.ex. frågan om parkeringsavgifter, tillgång till fordon och moms på tjänster.

Kollektivtrafik

En väl fungerande kollektivtrafik är en grundförutsättning för att klara både arbetspendling och resor på fritiden och helt nödvändig för att nå klimatmålen.

För att kraftigt öka andelen kollektivtrafikresenärer måste hela kollektivtrafiken få både ökad kapacitet och kvalitet. Det ska vara tryggt och komfortabelt att resa kollektivt. På detta sätt kan vi utvidga arbetsmarknadsregionerna och därmed öka förutsättningarna för jobb och tillväxt i hela landet. Kollektivtrafiken är därtill klimatsmart och absolut viktig för att vi ska klara klimatomställningen. Mot den bakgrunden är regeringens förslag om neddragning av stödet till regionerna oroande. Regionernas ekonomiska kris kommer att tvinga fram neddragningar i kollektivtrafiken och höjda taxor. En väl fungerande kollektivtrafik måste också finnas på obekväma arbetstider.

Stadsmiljöavtal

Kommuner och regioner bör fortsatt kunna söka stöd hos Trafikverket för att främja hållbara stadsmiljöer, s.k. stadsmiljöavtal. Syftet med dessa satsningar är att främja hållbara stadsmiljöer genom att ge stöd som leder till ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik, samt hållbara godstransportlösningar.

Industrins omställning

Industribranschen står för ungefär en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. Med hjälp av Industriklivet har vi aktivt stöttat industriföretag i deras strävan att reducera koldioxidavtrycket. Initiativ som Hybrit är inte endast viktiga ur ett miljöperspektiv utan spelar även en nyckelroll för ekonomisk tillväxt, speciellt i regioner som kämpar med hög arbetslöshet. Industriklivet är mer än bara ett projekt; det är en kritisk del i vår resa för att nå Sveriges klimatmål. För att effektivt minska våra växthusgasutsläpp måste industrin genomgå en grundlig transformation. Industriklivet erbjuder de verktyg, kunskap och stöd som behövs för att göra denna förändring möjlig. Det är väsentligt att förstå industrins centrala roll i vår ekonomi – de skapar arbetstillfällen, främjar innovation och är en symbol för nationell framgång. Samtidigt är de en stor bidragsgivare till klimatförändrande utsläpp. Genom att assistera industrin i deras omställningsarbete, säkerställer vi att Sverige inte bara behåller sin position som en ledande industrination, utan också som ett land som tar sitt klimatansvar på allvar. Detta är en strävan efter en hållbar framtid där våra industrier är både ekonomiskt framgångsrika och miljövänliga. Vi strävar efter att Sverige ska fortsätta vara ett exempel för världen i hur man balanserar ekonomisk utveckling med miljömässigt ansvar. Därför har vi i vårt budgetförslag avsatt 500 miljoner kronor mer än regeringens förslag för Industriklivet. För oss är detta inte bara en investering i våra industrier utan också en investering i en framgångsrik övergång till en grön och hållbar ekonomi med fler gröna jobb i hela landet.

Kompetensutveckling för en rättvis klimatomställning

Den gröna strukturomvandlingen går allt fortare och möjligheterna att vidareutbilda sig, yrkesväxla och utveckla sin kompetens under ett helt yrkesliv är en tydlig maktfråga och nödvändig för den gröna omställningen. Vi vill säkra omställningsförmåga, konkurrenskraft och fler svenska gröna jobb. Införandet av omställningsstudiestödet innebär att Sverige nu har världens bästa system för omställning. Fler yrkesverksamma får möjlighet att utbilda sig för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Det är en historisk reform som gör det möjligt för de allra flesta att studera med minst 80 procent av lönen. Fler kan därmed välja att ställa om eller satsa på kompetensutveckling utan att behöva känna oro för hur räkningarna fortsatt ska betalas. Stödet lämnas för utbildning som kan antas stärka individens framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.

Rgeringen och Sverigedemokraterna har misslyckats med att hantera den höga efterfrågan på att ta del av omställningsstudiestödet. Reformen och partsöverenskommelsen hotas av ren dumsnålhet och bristande engagemang från regeringens sida. Antalet utbildningsplatser har skurits ned och CSN har inte fått de resurser myndigheten efterfrågat för att kunna hantera inkomna ansökningar inom rimlig tid.

Regeringens passivitet underminerar omställningsstudiestödets förmåga att stärka kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. De resurser som regeringen aviserat för slutet av 2023 och 2024 är väsentligt lägre än de resurser CSN efterfrågat och kommer vara otillräckliga för att ta itu med de långa köer som byggts upp. Hundratals miljoner har redan brunnit inne på grund av regeringens schabblande och inför 2024 ser prognosen ännu mörkare ut. Vi socialdemokrater kräver att regeringen skjuter till de resurser som CSN behöver för att korta väntetiderna och klara handläggningen av ansökningar till omställningsstudiestödet inom rimlig tid. Det behövs också en samordnare av omställningsstudiestödet med uppdrag att hålla ihop arbetet över departementsgränserna och säkerställa en god samverkan och dialog med arbetsmarknadens parter; i dag brister regeringen i genomförandet. Det nya omställningsstudiestödet innebär att utbildningsutbudet behöver öka och anpassas. Genom Kunskapslyftet genomförde den socialdemokratiskt ledda regeringen en kraftfull utbyggnad av hela utbildningssystemet och ökade antalet utbildningsplatser. De förbättrade möjligheterna att studera väntas ge en ökad efterfrågan på många utbildningar för vuxna, inte minst inom yrkeshögskolan och yrkesutbildningar inom komvux och folkhögskolan. Därför måste även de statliga satsningarna på dessa utbildningar öka.

Fler utbildningsplatser och höjd kvalitet inom regionalt yrkesvux

I Sverige har vi sett hur vikten av att kunna övergå från gamla till nya teknologier och jobb har bidragit till att landet är bland de mest nyskapande och konkurrensstarka nationerna globalt. Denna snabba förändringstakt kräver att vi erbjuder möjligheter för fortbildning, karriärbyte och kontinuerlig kompetensutveckling, vilket är centralt för en hållbar framtid. Trots ett stort och långsiktigt behov av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux (regionalt yrkesvux) har regeringen och Sverigedemokraternas hantering av yrkesvux präglats av plötsliga nedskärningar och kortsiktighet. I budgeten för 2023 skar man ned en miljard på vuxenutbildningen för att sedan återföra en del av medlen i vårändringsbudgeten och budgeten för 2024. Fortfarande är anslagen till vuxenutbildningen dock en halv miljard lägre än när regeringen tillträdde.

Vuxenutbildningen byggdes ut kraftigt av den socialdemokratiska regeringen, som också gjorde det till en rättighet att läsa på komvux. Regionalt yrkesvux har blivit en motor i omställningen på arbetsmarknaden och ett skarpt verktyg för jobb och integration. Den tidigare socialdemokratiska regeringen lade också om utbildningspolitiken avseende hur gymnasieskolan och yrkesutbildningarna inom den kommunala vuxenutbildningen ska dimensioneras så att hänsyn framöver ska tas till arbetsmarknadens behov av kompetens. Satsningen på regionalt yrkesvux behöver fortsätta med fokus på både ökad kvalitet och att skapa fler utbildningsmöjligheter för vuxna. Det är viktigt att kommunerna får möjlighet att planera utbyggnaden och dimensionera utbildningen efter de behov som finns. Om kvaliteten ska kunna öka bör ersättningen per plats inom regionalt yrkesvux höjas. En yrkesutbildning med hög kvalitet ger eleverna bättre yrkeskunskaper och leder till att en större andel får arbete efter utbildningen. För att kommunerna ska kunna erbjuda yrkesutbildningar i tillräcklig omfattning i förhållande till behoven i arbetslivet behöver statsbidraget för yrkesutbildningar i komvux ses över.

För att möta behoven som följer av klimatomställningen, den snabba utvecklingen av artificiell intelligens och en förändrad arbetsmarknad ställs nya krav på att säkerställa kompetensförsörjning inom en rad viktiga yrken. Det är därför viktigt att förändringar görs för att bättre kunna möta stora och snabbt uppkomna utbildningsbehov lokalt och regionalt.

Bygg ut och utveckla yrkeshögskolan för framtiden

Strukturförändringarna går nu i en allt snabbare takt, och det är av största vikt att individer har möjligheten att ständigt vidareutbilda sig, byta yrkesbana och utveckla sin kompetens under hela sin yrkeskarriär. Detta är inte bara en strategisk fråga utan också en nödvändig för att driva den gröna omställningen. När företag misslyckas med rekryteringar beror det ofta på bristen på personer med rätt yrkeserfarenhet. Kompetensbristen lägger hinder i vägen för utvecklingen av både välfärden, samhället och företag. Människor får inte jobbet som de drömmer om och vill utvecklas inom. Yrkeshögskolan har bevisat att man skapar utbildningar som i mycket hög utsträckning leder till arbete och blivit en verklig motor för regional tillväxt och kompetensförsörjning runt om i landet. Den kompetens som en yrkeshögskoleutbildning ger bidrar till stärkt kvalitet i både välfärden och näringslivet. Den socialdemokratiskt ledda regeringen fördubblade antalet utbildningsplatser i jämförelse med 2014 års nivå, men trots det är efterfrågan på yrkeshögskoleutbildade fortsatt stor från arbetsmarknaden. I budgetpropositionen för 2023 skar högerregeringen ned på antalet utbildningsplatser, för att sedan ångra sig och återföra medel i budgeten för 2024. Regeringens nedskärningar och ryckiga tilldelning av platser försämrar planeringsförutsättningarna och riskerar att försämma både tillgången och kvaliteten på utbildningar.

Vi socialdemokrater ser att yrkeshögskolan behöver byggas ut ytterligare för att möta de fortsatt stora kompetensbehoven runt om i Sverige. Utbyggnaden behövs inte minst i regioner som präglas av stora företagsetableringar och företagsexpansioner, men också för att möjliggöra omställningen inom en rad sektorer. Klimatomställningen och den ökande användningen av artificiell intelligens är två exempel. Ökad tillgång till rätt kompetens är också nödvändig inom sektorer som redan utgör styrkeområden, såsom fordonsindustrin som nu utvecklas inom batteritillverkning. Detta är avgörande för att stärka Sveriges position som global aktör på området men också för att främja

elektrifieringen i industrin och samhället i stort. Expansionen av yrkeshögskolan behöver fortsätta under de kommande åren samtidigt som utbildningssystemet vårdas och utvecklas. SOU 2023:31 ”Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar” har föreslagit att utbildningsplatserna på yrkeshögskolan de kommande tio åren ska växa i en takt som motsvarar 35 procent i förhållande till nuläget. Även om yrkeshögskolan fördubblade sin volym mellan åren 2014–2021 visar uppföljningsdata att utvidgningen genomförts med bibehållen kvalitet och goda resultat. Antalet sökande har ökat, liksom nyttjandegraden. Andelen inställda omgångar och outnyttjade platser har minskat. Eftersom kompetensbristerna fortsatt är stora och söktrycket högt på yrkeshögskoleutbildningar, och ökar ytterligare med införandet av omställningsstudiestödet, ser vi att en större utbyggnad är både möjlig och nödvändig. Vi socialdemokrater föreslår därför att yrkeshögskolan fortsätter att byggas ut.

Satsa på branschskolor för kompetensförsörjning av samhällsnödvändiga yrken

Inom många sektorer är samhället och den gröna omställningen helt beroende av specifika yrkeskunskaper. Dessa finns ibland inom små men helt nödvändiga yrkesområden. För att tillgodose utbildningsbehovet inom dessa branscher och samtidigt höja kvaliteten införde den socialdemokratiskt ledda regeringen en försöksverksamhet med branschskolor. Detta innebär att huvudmän för utbildning på yrkesprogram inom gymnasieskolan eller komvux kunde sluta avtal med en branschskola om att utföra delar av utbildningen på entreprenad, samtidigt som huvudmannaskapet förblev hos huvudmannen. Vi socialdemokrater ser en fortsatt potential i att på detta sätt höja kvaliteten och samtidigt trygga yrkesutbildad arbetskraft i flera sektorer. Statsbidraget för branschskolor till huvudmän ska därför återinföras efter att försöksverksamheten lagts ned av SD-regeringen.

Forskning och utveckling

Det som särskiljer Sverige på den internationella arenan är vår unika kapacitet att anpassa oss till teknikskiften och skiftande arbetsmarknadstrender. Denna dynamiska omstrukturering är avgörande för att hålla jämna steg med en värld i ständig förändring. För att förbli i framkant av innovation och konkurrenskraft, krävs en ständig utveckling av yrkeskompetenser och möjligheter till karriärbyte men även satsningar på forskning och utveckling. Denna strategi är inte bara central för individuell utveckling utan också för att driva på övergången till en grönare ekonomi, där Sverige fortsätter att leda vägen i att skapa hållbara jobb. Vägvalet att bygga ut den högre utbildningen med fler utbildningsplatser och lärosäten har varit viktigt för att stärka Sverige som kunskapsnation. Att det finns universitet, högskolor och forskning av hög kvalitet i hela landet stärker inte bara kompetensförsörjningen, innovationskraften och tillväxten på regional nivå, utan lyfter hela vårt lands konkurrenskraft. Därför vill vi socialdemokrater ha både spets och bredd i högre utbildning och forskning och fortsätta stärka och utveckla lärosäten i hela landet.

Högre utbildning och forskning är avgörande för den gemensamma välfärdens kvalitet och kapacitet, men också för att öka sysselsättningsgraden och ta till vara alla människors drivkraft. Att högskolan är avgiftsfri och att vi har ett starkt och jämlikt

studiemedel som skapar förutsättningar för fler att studera är avgörande för att möjliggöra detta. Förmågan att ställa om från gammal till ny teknik och från gamla till nya jobb har gjort Sverige till ett av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga länder.

Vi vill modernisera Sverige. Då måste vi ligga i framkant och använda teknikutvecklingen och forskning för att se till att forskning och utveckling, investeringar och jobb hamnar just här. Om vi ska lösa klimatkrisen måste samverkan mellan akademien, staten och arbetsmarknadens parter fortsätta att förbättras – inte minst regionalt. För jobben och välfärden är tillgången till högre utbildning och forskning av stor vikt för den regionala utvecklingen – yrken som lärare, sjuksköterskor och ingenjörer behövs och ska kunna utbildas i hela landet. Forskning och innovation är avgörande för att klara klimatomställningen. Men även om tekniska innovationer är en förutsättning för att klara klimatomställningen, missar regeringen att även forskning kring samhället och människorna som ingår i det är viktig för att möjliggöra förändring och ett brett stöd för detta. Sveriges förmåga att hantera samhällsutmaningar handlar inte bara om tekniska framsteg, utan också om hur den går till för människorna som berörs av den. Att möjliggöra en rättvis klimatomställning med bred förankring kommer att vara avgörande. Därför kommer klimatomställningen jämte forskning och innovation kring teknik även fordra forskning kring samhällets omställning.

Ett fossilfritt och konkurrenskraftigt jordbruk

I Sverige spelar jordbruket en avgörande roll för både matproduktion, beredskap, landskapsvård och den biologiska mångfalden. Dess betydelse har accentuerats i ljuset av globala händelser, särskilt efter Rysslands illegala anfallskrig i Ukraina, vilket har belyst behovet av en stark inhemsk livsmedelsproduktion, speciellt under kriser.

För att stärka och modernisera jordbruket har den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen och EU vidtagit åtgärder. EU:s nya jordbrukspolitik (CAP) och Sveriges strategiska plan, med en budget på 60 miljarder kronor för 2023–2027, är centrala i denna process. Dessa initiativ fokuserar på hållbarhet och inkluderar stöd för unga lantbrukare och förbättringar inom djurvälstånd. Utöver detta har den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen infört stödpaket och skattelättnader för att hantera de ekonomiska effekterna av Rysslands invasion av Ukraina, med målet att säkra livsmedelsproduktionen.

Övergången till ett fossilfritt jordbrukssystem är nödvändig. Det inkluderar att minska beroendet av fossila bränslen och främja produktionen av biodrivmedel och bioenergi. Socialdemokraterna har introducerat stöd till biogasproduktion och klimatbonusar för jordbruksmaskiner, samt en utredning för en bioekonomist strategi, vilket syftar till att öka användningen av biobaserade råvaror. Biogas spelar en viktig roll i denna omställning, men står inför utmaningar efter EU-domstolens beslut att avskaffa skattebefrielsen för biogas, vilket kan påverka den svenska biogasproduktionen negativt.

Vi socialdemokrater betonar vikten av biogas för ett hållbart jordbruk och energiproduktion och strävar efter att stödja denna omställning. Dessutom är upprätthållandet av biologisk mångfald och öppna landskap genom aktivt jordbruk och beteskra v en viktig del av omställningen. Regeringens klimathandlingsplan innehåller få konkreta reformer som gör skillnad i närtid för det svenska jordbrukets omställning och förmåga att skala upp produktionen av bioenergi.

Skogen – Sveriges gröna guld

Klimathandlingsplanen betonar att Sverige ska ha en hög ambition i arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Det rimmar illa med de prioriteringar som regeringen och Sverigedemokraterna gör i budgeten där resurserna till åtgärder för värdefull natur har närapå halverats från 2 miljarder 2022 till 1,2 miljarder 2024. De sänkta ambitionerna kommer kraftigt att försvåra Sveriges möjligheter att stärka ekosystem och biologisk mångfald. För oss socialdemokrater står den svenska skogen som en pelare i vår vision för en hållbar och ekonomiskt stark nation. Skogen är inte bara en kär del av vår nationella identitet utan också en vital resurs för ekonomisk tillväxt och biologisk mångfald och som verktyg i klimatkampen.

Det är välkommet att regeringen i klimathandlingsplanen delar socialdemokraternas syn på att Sverige bör främja hållbart byggande, exempelvis i trä, inom EU och internationellt. Ett hållbart skogsbruk skapar arbetstillfällen, främjar regional utveckling och är en drivkraft bakom vår expanderande bioekonomi. Genom att främja ett klimatsmart och miljömässigt hållbart skogsbruk säkerställer vi en stabil grund för nationens ekonomiska växtkraft. Bioenergin är en katalysator i vår övergång till förnybara alternativ, bort från oljeberoendet. Med stärkt inhemsk produktion av biodrivmedel ökar inte bara vår energisäkerhet utan även Sveriges position inom den globala gröna ekonomin. Detta understryker vikten av att höja förädlingsgraden och investera i infrastruktur, som att bygga fler hus i svenskt trä. Skogens värdekedja har stor betydelse för sysselsättningen i Sverige, och dess multifunktionella roll får inte underskattas.

Hållbar konsumtion och hållbara värdekedjor

Vi ser alla hur klimatförändringarna påverkar våra liv mer och mer, och det ligger i vårt gemensamma ansvar att agera och skapa en framtid som är hållbar för kommande generationer. För att klara en hållbar resursförbrukning krävs att ekonomin blir mer cirkulär och att vår konsumtion blir mer hållbar. Vi vill arbeta för att i bred politisk enighet ta fram konsumtionsbaserade klimatmål som komplement i klimatpolitiken, för att underlätta en hållbar konsumtion. Regelverk och producentansvar bör stärkas, och varor måste i väsentligt högre grad designas och produceras så att de är möjliga att återvinna och återbruka. Information om såväl varors som tjänsters ekologiska avtryck ska bli vanligare – det ska bli lättare att göra rätt. Det ska ställas krav på återvinning av allt återvinningsbart material, och med pant på allt fler produkter.

Genom att främja en cirkulär ekonomi använder vi våra resurser på ett smartare sätt och minskar onödigt avfall. Det här är inte bara positivt för miljön, det skapar också arbetstillfällen och stärker Sveriges position internationellt. I linje med detta har den tidigare socialdemokratiska regeringen antagit flera viktiga reformer – en handlingsplan för plast och en ny förpackningsinsamling med krav på fastighetsnära insamling som har underlättat återvinningen för vanligt folk. Vi har också varit med och drivit på för ett globalt bindande plastavtal. Genom att använda våra resurser på ett mer genomtänkt sätt, minska onödigt avfall och samtidigt skapa arbetstillfällen, stärker vi Sveriges konkurrenskraft och skyddar vår biologiska mångfald.

Textilhantering och avfallshantering av textilier sker i dag på ett sätt som inte är långsiktigt hållbart. Enligt uppgifter från EU-kommissionen ligger det högt på listan över globala miljö- och klimatbelastningar. Vi anser att Sverige bör ligga i framkant när

det kommer till att återvinna och återanvända textilier och att öka den cirkulära hanteringen av textilavfall. För oss är det viktigt att kommunerna själva får bestämma hur insamlingssystemet ska utformas, och att de också får uppdrag att informera allmänheten om hur man kan återanvända textil på bästa sätt.

Elavfall har allra störst påverkan på klimatet och mobiltelefoner ligger i topp. Ändå återvinns väldigt få mobiler i dag. Resultatet från olika undersökningar pekar på att det kan ligga mellan 20 och 25 miljoner mobiltelefoner som inte längre används i svenska hem eller på kontor. Vi anser det vara resursslöseri att oanvända mobiler ligger i svenska hem, särskilt eftersom de innehåller material viktigt för nyproduktion och mobiltelefonernas största miljöpåverkan kommer från gruvbrytningen. Elektronik är inte heller en förbrukningsvara som ska återvinnas så snabbt som möjligt. För elektronik är det mer avgörande att förlänga användningstiden för att uppnå maximal miljömässig nytta. Därför vill vi se ett utökat producentansvar och andra cirkulära styrmedel som bidrar till ökad insamling av oanvända mobiltelefoner så att en marknad kan skapas för i första hand återanvändning och sedan återvinning.

Plast är ett användbart material och inom många användningsområden är vi i dag beroende av plasten. Men samtidigt leder produktionen, konsumtionen, nedskräpningen och förbränningen av plast till stora utmaningar för miljön och klimatet. För att bygga ett hållbart Sverige i spetsen för omställningen måste vi minska plastanvändningen, säkerställa korrekt hantering och förbättra återvinningen. Våra stora investeringar genom Klimatklivet och Industriklivet har både utvecklat avancerade återvinningsindustrier och minskat utsläppen, samtidigt som gröna jobb har skapats. Denna riktning mot cirkulär plasthantering är avgörande för att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland.

Utmaningarna inom bygg- och fastighetssektorn, samt det ökande behovet av nya bostäder, är uppenbara. Byggandet har en betydande inverkan på miljön, från materialhantering till energiförbrukning. Det handlar om att bygga med omtanke, att återanvända material, att förbättra utsorteringen och att vara ansvarsfull gentemot våra resurser så att material inte går till spillo. Sådana åtgärder minskar inte bara behovet av nya råmaterial, de främjar också en cirkulär ekonomi. Producentansvaret som i dag finns för verksamhetsavfall måste tydliggöras, utvecklas och styras mer mot återvinning. Det behöver finnas tydliga incitament för företag som tillverkar eller erbjuder tjänster som sätter byggprodukter och emballage på marknaden. Vi behöver också stärka drivkrafterna för att återvinna verksamhetsavfallet. Förbättrad spårbarhet av verksamhetsavfall kommer inte bara att optimera återvinningsprocessen utan också försäkra att återvunna material uppfyller de nödvändiga standarderna och öka efterfrågan på återvunnet material. Energiåtervinning bör betraktas som en sista utväg, endast att överväga när materialåtervinning inte är genomförbar. Målet bör vara att minska deponering av byggavfall genom att främja en högre grad av återbruk, som i fallet med glas. Vi vill se över möjligheterna att införa en kvotplikt och stimulanser på återvunnet material vid upphandling av nyproduktion av bostäder för att minska människors påverkan på miljön. Att inkludera användningen av återbrukade material i byggreglerna är också ett steg vi ser som nödvändigt för att främja hållbart byggande och därför finns det ett behov av att se över Boverkets byggregler. Plastens roll i byggsektorn förtjänar särskild uppmärksamhet. Det är av högsta prioritet att understryka vikten av att återvinna plast, givet dess påverkan på miljön och de möjligheter det erbjuder i termer av resurseffektivitet. Genom att sätta dessa åtgärder i verket kommer byggsektorn att ta steg framåt mot en mer hållbar och cirkulär framtid. Den höger-

konservativa regeringen har infört en momshöjning på reparationer av kläder och skor. Vi vill i stället göra det lättare för konsumenter att reparera och återanvända köpta varor och produkter.

Klimatomställningen är ett samhällsbygge. Ingen enskild och inget enstaka företag kan ensamt åstadkomma det som krävs. Omställningen ska ske så att den fungerar i varje del av vårt land, genom att alla kan vara med, ha inflytande och komma med initiativ. Att arbetet sker tillsammans i kommuner och stadsdelar, folkrörelser och föreningsliv, och med en stark ställning för arbetstagarna och samverkan mellan arbetsmarknadens parter, bidrar till att Sverige kan lyckas. Den offentliga sektorn, i form av statliga myndigheter och kommuner, har genom sin storlek möjlighet att göra skillnad och vara pådrivande i omställningen till ett mer hållbart samhälle. Genom inköpsprocesser som genomsyras av hållbarhetsperspektivet och cirkulär ekonomi kan miljö- och klimatpåverkan minskas avsevärt. Sverige ska ligga i framkant och fortsatt vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. Därför har den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen remitterat en departementsskrivelse med förslag om att göra det obligatoriskt för upphandlande myndigheter att iaktta såväl miljö- och klimathänsyn som sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Den tidigare socialdemokratiska regeringen har också gett Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi. Därmed kan offentlig upphandling bidra till klimatomställningen genom att behoven i ökad utsträckning tillgodoses med giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar.

Regeringen betonar i klimathandlingsplanen att en minskning av matsvinn och förluster tidigt i livsmedelskedjan bidrar till minskad miljö- och klimatbelastning och motverkar ineffektiv resursanvändning i livsmedelskedjan. Vi delar den åsikten. Vi socialdemokrater anser att matsvinn är resursslöseri. Livsmedelskedjan är lång och förluster förekommer hela vägen och mer behöver göras för att mindre andel av producerade livsmedel kastas, redan innan de når slutkonsument. Vi socialdemokrater tror att innovationer och investeringar i förädlingsledet mellan primärproduktion och livsmedelsindustrin är rätt väg att gå. De här processerna har stor utvecklingspotential i Sverige. En annan stor utmaning när det kommer till matsvinn är marknadens krav, dvs. vilka krav som ställs på produkternas utseende och mognadsgrad av grossister, importörer, butiker och i slutändan konsumenter. I samband med produktion är det vanligt att livsmedel som inte lever upp till standarden lämnas i fält eller sorteras bort, antingen för att de har defekter som gör att de inte går att sälja eller för att man bedömer att priset blir så lågt att det inte är lönsamt att sälja produkterna.

Anna-Caren Säterberg (S)

Johan Löfstrand (S)

Joakim Järrebring (S)

Tomas Kronståhl (S)

Jytte Guteland (S)

Malin Larsson (S)

Sofia Skönnbrink (S)